

КОСТЮКЕВИЧ Павло Юрійович,
курсант 123 навчальної групи
факультету забезпечення державної
безпеки, Київський інститут
Національної гвардії України
(м. Київ, Україна)

Науковий керівник:
ЛИСИЧКІНА Ірина Олексіївна,
кандидат філологічних наук, доцент,
професор кафедри філології та
військового перекладу, Київський
інститут Національної гвардії
України (м. Київ, Україна)

СПЕЦИФІКА АНГЛО-УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ НА ПОЗНАЧЕННЯ СУЧАСНОЇ ЗАХІДНОЇ ЗБРОЇ

Масштабна військова допомога західних партнерів Україні з 2022 року включала не лише важку техніку, а й значні обсяги стрілецької зброї та переносних систем озброєння. Автоматичні гвинтівки, кулемети, снайперські системи, протитанкові та зенітні переносні комплекси стали предметом інтенсивного обговорення у військовому та медійному дискурсі. Це призвело до появи в українській мові значного пласту англомовної термінології, яка потребує термінової адаптації. Викладене вище свідчить про актуальність окреслення особливостей перекладу та адаптації назв сучасної західної стрілецької зброї.

Мета нашого дослідження полягає у виявленні домінуючих тенденцій адаптації англомовної термінології стрілецької зброї в українській мові, систематизації існуючих перекладацьких практик та з'ясуванні чинників, що впливають на вибір того чи іншого способу передачі термінів.

Попередні дослідження з військової термінології здебільшого зосереджувалися на радянській та пострадянській номенклатурі озброєння. Адаптація західної, переважно американської та європейської, термінології стрілецької зброї залишалася поза увагою українських лінгвістів до подій останніх років. Стрімкість змін у термінологічному ландшафті випередила можливості академічного опрацювання, що зумовило виникнення різнорідних практик написання та вимови одних і тих самих термінів. Зауважимо, що на відміну від важкої техніки з її символічними власними назвами, стрілецька зброя часто позначається літеро-цифровими індексами, абрєвіатурами від прізвищ конструкторів або технічними характеристиками. *M16, M4, AK-47, FN SCAR, Barrett M82, Javelin, Stinger* – ці позначення мають різну структуру та вимагають диференційованого підходу до перекладу.

Англомовні найменування стрілецької зброї демонструють кілька структурних моделей, кожна з яких створює специфічні виклики для перекладача.

Найпоширенішою є модель з літерою та цифрою, як-то: *M16, M4, M249, M240*. Літера М у американській військовій номенклатурі позначає Model (модель), а цифра вказує на порядковий номер у системі класифікації. Такі позначення є стислими та зручними для ідентифікації, проте не несуть семантичної інформації про характеристики зброї. *M16* може бути як автоматичною гвинтівкою, так і карабіном у модифікованій версії *M4*.

Друга модель – абрєвіатури від назв виробників або конструкторських бюро, наприклад: *FN SCAR (Fabrique Nationale Special Operations Forces Combat Assault Rifle)*, *HK G36 (Heckler & Koch Gewehr 36)*, *SIG Sauer*. Тут абрєвіатура виробника поєднується з літеро-цифровим індексом моделі, створюючи складну конструкцію, яка потребує рішення щодо збереження або перекладу компонентів.

Третя модель – прізвища конструкторів, наприклад: *Barrett, Browning*. Ці назви функціонують як власні імена та природно транслітеруються, проте у повних позначеннях з'являються додаткові елементи: *Barrett M82, Browning M2*, що знову створює змішану конструкцію.

Четверта модель – описові назви з вказівкою на характеристики або призначення, наприклад: *Light Machine Gun (LMG)*, *General Purpose Machine Gun (GPMG)*, *Squad Automatic Weapon (SAW)*. Такі позначення часто скорочуються до абрєвіатур і потребують вибору між транслітерацією абрєвіатури та описовим перекладом.

П'ята модель – акроніми, що утворилися від описових назв і почали функціонувати як самостійні слова, як-то: *Javelin, Stinger, MANPADS (Man-Portable Air-Defense System)*. Ці акроніми втратили прозорий зв'язок з вихідними повними формами і сприймаються як цілісні найменування.

Аналіз зібраного матеріалу показав, що вибір стратегії перекладу часто залежить саме від структурного типу назви. Літеро-цифрові індекси зазвичай зберігаються без змін, власні назви транслітеруються, а описові терміни можуть як перекладатися, так і запозичуватися залежно від контексту та цільової аудиторії.

Європейські виробники зброї використовують інші системи позначення, які часто включають абрєвіатуру виробника та внутрішній індекс моделі. Це створює складніші конструкції порівняно з американською системою. Наприклад, *FN SCAR (Special Operations Forces Combat Assault Rifle)* – бельгійська штурмова гвинтівка. Абрєвіатура виробника *FN (Fabrique Nationale)* поєднується з акронімом *SCAR*. Повна розшифровка рідко використовується навіть в англійських джерелах, а в українських текстах майже відсутня. Домінуюча форма – *FN SCAR* або *ФН СКАР*, причому другий варіант зустрічається рідше.

Категорія переносних протитанкових засобів включає як одноразові реактивні гранатомети, так і багаторазові керовані ракетні комплекси. Термінологія цієї категорії демонструє найбільшу строкатість через поєднання технічних характеристик, власних назв та акронімів. Наприклад, *Javelin* – американський протитанковий ракетний комплекс (ПТРК) з інфрачервоним наведенням. Назва походить від англійського слова *javelin* (спис, дротик), що метафорично відображає характер зброї. Транслітерація *Джавелін* міцно закріпилася у всіх

типах текстів. Варіант написання з великої літери домінує навіть у середині речення, що відповідає статусу власної назви: *ПТРК Джавелін, використання Джавелінів*. Граматичне оформлення демонструє повну адаптацію: *Джавеліна* (родовий відмінок), *Джавеліну* (давальний) тощо. Похідні сленгові лексичні одиниці також утворюються природно: *джавелінник* (боєць, озброєний Javelin), хоча форма з малої літери менш поширена. Дієслівні форми типу *джавелінити* зустрічаються у жаргонному вжитку, але не закріпилися у офіційному дискурсі.

Іншим прикладом є назви на кшталт *NLAW (Next generation Light Anti-tank Weapon)* – британсько-шведський протитанковий комплекс. Акронім вимовляється як слово [ɛnlɔ:], що створює основу для кирилізації. У практиці зустрічаються варіанти *NLAW, НЛЮУ* та *Енлоу*. Перший варіант переважає у технічних текстах, другий – у медійних матеріалах для широкого загалу. Описовий переклад *легкий протитанковий засіб нового покоління* занадто громіздкий для регулярного використання.

Таким чином, проведене дослідження засвідчило, що адаптація англійської термінології стрілецької зброї та легких переносних систем озброєння в українській мові становить складний багатовимірний процес, зумовлений обставинами повномасштабної війни та масштабної військової допомоги західних партнерів. Аналіз зібраного матеріалу виявив домінування кількох основних перекладацьких стратегій, вибір між якими визначається структурним типом назви та функціональним призначенням тексту. Варіативність форм написання та вимови поступово звужується внаслідок масового вживання та формування узуальних практик, хоча певні розбіжності зберігаються між офіційними, медійними та розмовними реєстрами.

Процес адаптації ще далекий від завершення, що зумовлює необхідність подальших досліджень динаміки термінологічних змін, створення корпусних баз даних військової лексики та розробки уніфікованих термінологічних стандартів для забезпечення послідовності та ефективності професійної мовної комунікації у військовій сфері в умовах інформаційної агресії.

Список використаних джерел

1. Яременко О. А., Лазебна О. А. Тематична класифікація термінологічної лексики військово-політичного дискурсу (на матеріалі сучасних німецькомовних часописів). *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. Серія: Філологія. Журналістика. 2021. Том 32(71) № 6 Ч. 1. С. 185-190. DOI <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2021.6-1/33>.
2. Лисичкіна І.О., Лисичкіна О.О. Сучасна військова лексика в аспекті англо-українського перекладу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Філологія. 2022. № 57. С.184–187 DOI <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2022.57.44>.